ISSN 1512-4649(Print)
ISSN 2667-9752(Online)

FOR THE DEFINITION OF THE ESSENCE OF ECONOMIC POLICY

Copyright © 2023 The Author/s
Peer review method: Double-Blind
Accepted: May 2, 2023
Published: May 20, 2023
Original scientific article
DOI suffix: 10.36962/NEC18022023-21

Vasil Khizanishvili,
Doctor of Social Sciences in Economics,
Invited Professor of Iakob Gogebasgvili Telavi State University
ORCID iD: https://orcid.org/0000-0002-7179-8967
E-mail: vasil.khizanishvili@tesau.edu.ge

ABSTRACT

To understand the essence of economic policy, it is important to get to know its theoretical aspect better, since the structure of economic policy is a complex and multifaceted form. It covers a wide spectrum of economic relations and focuses on economic decision-making processes. The vector of implementation of the practical side of economic policy is largely determined by decisions based on the conclusions of economic policy theory, which ultimately ensures its success.

Keywords: *economic policy; general economic policy; specific economic policy; basic methods of control; practical economic policy, theory of economic policy.*

REFERENCES:

1. Economic policy - SlideShare. https://www.slideshare.net › domsr › economic-policy;
2. Eduard Mandle (Hrsg.), Praktische Wirtschaftspolitik: Willensbildung, Globalsteuerung, Branchenpolitik, Umweltpolitik (Moderne Wirtschaftsbücher), Gabler Verlag; 1977th edition [1 Jan. 1977];
3. https://www.britannica.com/topic/government-economic-policy;
4. http://www.bpb.de/nachschlagen/lexika/lexikon-der-wirtschaft/18713/aufbau-ost.

ეკონომიკური პოლიტიკის არსის განმარტებისთვის

ვასილ ხიზანიშვილი,
სოციალიურ მეცნიერებათა დოქტორი
ეკონომიკაში, თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მოწვეული პროფესორი
ORCID iD: https://orcid.org/0000-0002-7179-8967
ელ.ფოსტა: basil.khizanishvili@yahoo.com

აბსტრაქტი

ეკონომიკური პოლიტიკის არსის გასაგებად, მნიშვნელოვანია მისი თეორიული ასპექტის უკეთ გაცნობა, ვინაიდან ეკონომიკური პოლიტიკის სტრუქტურა წარმოადგენს რთულ და მრავალწახნაგოვან ფორმას. ის ეხება ეკონომიკურ ურთიერთობათა ფართო სპექტრს და ფოკუსირებულია ეკონომიკური

ISSN 1512-4649(Print)
ISSN 2667-9752(Online)

გადაწყვეტილებების მიღების პროცესებზე. ეკონომიკური პოლიტიკის პრაქტიკული მხარის აღსრულების ვექტორს დიდწილად განსაზღვრავს ეკონომიკური პოლიტიკის თეორიის დასკვნებზე დაფუძნებული გადაწყვეტილებები, რაც საბოლოოდ უზრუნველყოფს მის წარმატებას.

საკვანძო სიტყვები: *ეკონომიკური პოლიტიკა; ზოგადი ეკონომიკური პოლიტიკა; კონკრეტული ეკონომიკური პოლიტიკა; კონტროლის ძირითადი მეთოდები; პრაქტიკული ეკონომიკური პოლიტიკა, ეკონომიკური პოლიტიკის თეორია.*

შესავალი

ტერმინი „ეკონომიკური პოლიტიკა“ განიმარტება, როგორც სახელმწიფო ზომები, რომლებიც გამიზნულია ქვეყნის შიგნით არსებულ ეკონომიკურ პროცესებსა და სტრუქტურებზე გავლენის მოსახდენად. განასხვავებენ ზოგად და კონკრეტულ ეკონომიკურ პოლიტიკას. თუ ეკონომიკური პოლიტიკა მიმართულია მთელ ეროვნულ ეკონომიკაზე, მას მოიხსენიებენ როგორც ზოგად ეკონომიკურ პოლიტიკას; თუ ის მიმართულია მხოლოდ ეროვნული ეკონომიკის ნაწილებზე, მას უწოდებენ კონკრეტულ ეკონომიკურ პოლიტიკას.

როგორც ზოგად პოლიტიკაში, ასევე ეკონომიკურ პოლიტიკაში გადაწყვეტილებები დაფუძნებულია სავალდებულო წესების დადგენაზე. მაშინ როცა ზოგადმა პოლიტიკამ უნდა გადაჭრას სოციალური ცხოვრების ყველა სფეროში განსხვავებული ინტერესების დაბალანსებისა და აუცილებელი ჩარჩო პირობების (სახელმწიფო სტრუქტურა, მმართველობის სისტემა, პარტიული სისტემა) და ინსტიტუტების (მართლმსაჯულება, საჯარო მმართველობა და ა.შ.) შექმნის ამოცანები, ეკონომიკური პოლიტიკა წარმოადგენს პოლიტიკურ სფეროს, რომელიც ფოკუსირებულია ეკონომიკური გადაწყვეტილებების მიღების პროცესებზე და შესაბამისად, საბოლოო ჯამში გავლენას ახდენს სამეურნე (ეკონომიკური/ბიზნეს) სუბიექტების/აგენტების საქონლით უზრუნველყოფაზე (ეკონომიკური/ბიზნეს აგენტებისთვის პროდუქციის მიწოდებაზე). ეს მოიცავს გადაწყვეტილებებს, რომლებიც ადგენს როგორც ეკონომიკური საქმიანობის ჩარჩოებს, ასევე თავად არეგულირებს ეკონომიკური საქმიანობის კურსს. ამასთან, ეკონომიკური წესრიგის ფორმირება (მოწყობა/ჩამოყალიბება) (კერძოდ, კოორდინაციის პრობლემის გადაჭრა და საკუთრების სტრუქტურის განსაზღვრა/დადგენა) იკავებს ცენტრალურ ადგილს.

ძირითადი ნაწილი

„ეკონომიკური პოლიტიკის“ კონცეპტი ყოვლისმომცველი და ფართოა და მოიცავს ყველა იმ პროცედურას, პრინციპს, პოლიტიკის წესებსა და რეგულაციებს, რომლებიც აკონტროლებენ ქვეყნის სამრეწველო და ეკონომიკურ აქტივობებს და აყალიბებენ ინდუსტრიალიზაციის ნიმუშს. იგი მოიცავს ფისკალურ და მონეტარულ პოლიტიკას, სამრეწველო პოლიტიკას და სატარიფო და სავაჭრო პოლიტიკას, შრომის პოლიტიკას, ექსპორტ-იმპორტის (ანუ, Exim Policy) პოლიტიკას, სავალუტო პოლიტიკას და უცხოური ინვესტიციებისა და ტექნოლოგიების პოლიტიკას და მთავრობის დამოკიდებულებას არა მხოლოდ საგარეო დახმარების, არამედ საჯარო და კერძო სექტორების მიმართაც.**[1]**

ეკონომიკური პოლიტიკა მოიცავს როგორც პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიმღებთა ქმედებებს, ისე ამ ქმედებების მეცნიერულ (თეორიულ) საფუძველს. იგი ეფუძნება კომპლექსურ დასკვნებს სხვა დისციპლინებიდან, როგორიცაა ეკონომიკური თეორია, პოლიტოლოგია/პოლიტიკური მეცნიერება, სოციოლოგია, კონსტიტუციური და ადმინისტრაციული სამართალი და ა.შ. ამიტომ ეკონომიკური პოლიტიკის საგნის ანალიზი ყოველთვის უნდა ითვალისწინებდეს ორ ასპექტს. ერთის მხრივ, მან უნდა შეისწავლოს მეცნიერული საფუძველი (ეკონომიკური პოლიტიკის თეორია) და, მეორე მხრივ, ეხებოდეს მეცნიერული აღმოჩენების პრაქტიკულ განხორციელებას (პრაქტიკული ეკონომიკური პოლიტიკა). შესაბამისად, ეკონომიკური პოლიტიკა უნდა გავიგოთ, როგორც მეცნიერებისა (თეორიისა) და პრაქტიკის ერთიანობა.

მაშასადამე, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ეკონომიკური პოლიტიკა არის ეკონომიკური წესრიგის, ეკონომიკური სტრუქტურისა და ეკონომიკური პროცესის ჩამოყალიბება ეკონომიკურ პოლიტიკაზე პასუხისმგებელი პირების მიერ. ეს არის ძალაუფლებით აღჭურვილი ინსტიტუტების დაგეგმილი გავლენა მთელ ეროვნულ ეკონომიკაზე ან ეროვნული ეკონომიკის ნაწილებზე, მაკროეკონომიკურად მნიშვნელოვანი მდგომარეობისა და პროცესების შენარჩუნების, აღდგენის ან შეცვლის მიზნით. თუმცა, ტერმინი „ეკონომიკური პოლიტიკა“ გამოიყენება ორი მნიშვნელობით. ეს ერთი

მხრივ ნიშნავს ეკონომიკური პოლიტიკის მხარდამჭერების ფაქტობრივ საქმიანობას, მეორე მხრივ კი მასთან დაკავშირებულ სამეცნიერო დისციპლინას. სიცხადისთვის, პირველ ფაქტს ჩვეულებრივ აღწერენ სიტყვით „პრაქტიკული ეკონომიკური პოლიტიკა", ხოლო მეორე ფაქტისთვის შერჩეულია ტერმინი „მეცნიერული ეკონომიკური პოლიტიკა". პრაქტიკული ეკონომიკური პოლიტიკა - ანუ იმ პირთა კონკრეტული ეკონომიკური პოლიტიკის ქმედებები, რომლებიც პასუხისმგებელნი არიან ეკონომიკურ პოლიტიკაზე ეროვნულ ეკონომიკაში დროის გარკვეულ მომენტში - არის მეცნიერული ეკონომიკური პოლიტიკის გამოცდილების ობიექტი.**[2]**

ეკონომიკური პოლიტიკის თეორიის (დასკვნების) რეალიზების ობიექტია პრაქტიკული ეკონომიკური პოლიტიკა, სადაც ყურადღების ცენტრში იმყოფება ეკონომიკურ პოლიტიკაზე პასუხისმგებელი პირების ქმედებები, რომლებიც გავლენას ახდენენ ეკონომიკურ მოვლენებსა და მათ ჩარჩო პირობებზე.

ეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავებისა და მისი შემდგომი განხორციელების პროცესში აქტიურ როლს თამაშობს არასამთავრობო (კერძო) ორგანიზაციები და ასოციაციები/გაერთიანებები, რომლებიც, სახელმწიფოს ეკონომიკურ პოლიტიკაზე გავლენის მოხდენით ცდილობენ განახორციელონ საკუთარი ჯგუფური ინტერესები. მიუხედავად იმისა, რომ პარლამენტი და მთავრობა წარმოადგენს ეკონომიკური პოლიტიკის გამტარებელ, უმაღლესი პასუხისმგებლობის მქონე მხარეს, მათ არ აქვთ აბსოლუტური, ექსკლუზიური მმართველის გადაწყვეტილების (მიღების) თავისუფლება. ამ თვალსაზრისით

ეკონომიკური პოლიტიკა არის ყველა ძალისხმევის, ქმედებისა და ღონისძიების ერთობლიობა, რომელსაც იღებენ საჯარო/სახელმწიფო ინსტიტუტები ეკონომიკური საქმიანობის მიმდინარეობაზე გავლენის მოხდენის მიზნით, რათა მიაღწიონ ეკონომიკური პოლიტიკის მიზნებს დარგსა თუ სფეროში, ან განსაზღვრონ/დაადგინონ, შესაბამისად, შეცვალონ მისი ჩარჩო პირობები.

ეკონომიკური პოლიტიკის, როგორც მეცნიერების წინაშე დგას სამი ფუნდამენტური საკითხი: რას აკეთებს სახელმწიფო, როგორც ეკონომიკური პოლიტიკის გამტარებელი ? რა არის სახელმწიფო ეკონომიკური პოლიტიკის მიზნები? რა საშუალებებს (ინსტრუმენტებს) იყენებს სახელმწიფო მიზნის მისაღწევად?

ამ კითხვებზე პასუხს ეკონომიკური პოლიტიკის თეორია სცემს შემდეგი ამოცანების შესრულებით:

არსებული/მიმდინარე მდგომარეობის (ინგლ. current situation / გერმ. Ist-Situation) აღწერა და ახსნა. პროგნოზის ჩათვლით არსებული სიტუაციის განვითარების შესახებ, თუ რაიმე ქმედება არ იქნა განხორციელებული.

სამიზნე მდგომარეობის (ინგლ. Target situation / გერმ. Soll-Situation) აღწერა. საფუძველი უნდა იყოს მკაფიო სახელმძღვანელო მითითებები, თუ რა სიტუაციისკენ/მიზნებისკენ უნდა იყოს (ისინი) მიმართული. ეკონომიკურ პოლიტიკაში, გაბატონებული მოსაზრებით, ღირებულებითი მსჯელობებიდან გამომდინარე, სოციალურ-პოლიტიკური მიზნები მიღებულია როგორც ფაქტი და არ არის დასაბუთებული. უფრო მეტიც, მათი ამოცანაა სამიზნე შინაარსის და სამიზნე განზომილების ზუსტი განსაზღვრა ან ახსნა ეკონომიკური მიზნებისთვის და სამიზნე სისტემის შემოწმება შესაძლო სამიზნე კონფლიქტებთან დაკავშირებით (მიზანთან შესაბამისობა / სამიზნე თანმიმდევრულობა). ამრიგად, რაციონალური ეკონომიკური პოლიტიკა ვარაუდობს, რომ დასახული მიზნები მკაფიოდ არის განსაზღვრული ხარისხობრივად და რაოდენობრივად და თავსებადია ერთმანეთთან მიზანშეწონილობის თვალსაზრისით.

შესაფერისი საშუალებების გამოყენების განსაზღვრა (საშუალების გამოყენება), არსებული მდგომარეობის სამიზნე ვითარების გათანაბრება. ეს ასევე მოიცავს ზემოქმედების პროგნოზს (მიზნობრივი პროექცია), რომელშიც შეფასებულია სახსრების გამოყენების მოსალოდნელი ეფექტი.

სახსრების გამოყენების კონტროლი და შეფასება „გაუმჯობესებისთვის" ინფორმაციის მოსაპოვებლად.

მთავრობის ეკონომიკური პოლიტიკა, არის ის ზომები, რომლითაც მთავრობა ცდილობს გავლენა მოახდინოს ეკონომიკაზე. ეროვნული ბიუჯეტი ზოგადად ასახავს მთავრობის ეკონომიკურ პოლიტიკას და ნაწილობრივ, ბიუჯეტის მეშვეობით მთავრობა ახორციელებს კონტროლის დამყარების სამ ძირითად მეთოდს: ალოკაციურ (გამოყოფის) ფუნქციას, სტაბილიზაციის (მდგრადობის) ფუნქციას და დისტრიბუციის (განმანაწილებელ) ფუნქციას.

ალოკაციური ფუნქცია (The allocative function)

ბიუჯეტირებაში (ბიუჯეტის შედგენა, - ფულადი მასის მიღების, დაზოგვისა და ხარჯვის დაგეგმვის გაანგარიშების პროცესი) ალოკაციური (გამოყოფა-განაწილების) ფუნქცია (The allocative function)

ISSN 1512-4649(Print)
ISSN 2667-9752(Online)

განსაზღვრავს რაზე დაიხარჯება სახელმწიფო შემოსავალი (government revenue). იმის გამო, რომ ეროვნული შემოსავლის (national income) დიდი/მაღალი წილი (a high proportion) ახლა საჯარო/სახელმწიფო ხარჯებს (public expenditure) ეთმობა, ალოკაციური გადაწყვეტილებები უფრო მნიშვნელოვანი ხდება პოლიტიკური და ეკონომიკური თვალსაზრისით. ნებისმიერ დროსა და ქვეყანაში მოთხოვნები კონკრეტული მომსახურების (სერვისები) ან რაიმე სახის საქმიანობის (აქტივობები) ხარჯების თაობაზე, ან უფრო გულუხვი სატრანსფერო (გადარიცხვები) გადახდების შესახებ, ყოველთვის აღემატებოდა (და აღემატება ახლაც და მომავალშიც) იმ თანხას, რომელიც შეიძლება გონივრულად იქნას მოპოვებული/მოზიდული დაბეგვრის ან სესხის აღების გზით. დებატები იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა განაწილდეს/გამოიყოს ეს მწირი რესურსები, გრძელდება ასობით წლის განმავლობაში და, მიუხედავად იმისა, რომ გაჩნდა პრიორიტეტების განსაზღვრის/დადგენის მრავალი მეთოდი, ის არასოდეს ყოფილა დამაკმაყოფილებლად გადაწყვეტილი. პრაქტიკაში, უმეტეს დემოკრატიულ ქვეყნებში არსებობს რიგი განსხვავებული ჯგუფები/დაჯგუფება, რომელიც არ ეთანხმება რესურსების ჩვეულ ალოკაციას და, ფაქტობრივად, ეკონომიკაში საჯარო სექტორის მონაწილეობის სათანადო დონეს; ეროვნული მთავრობების ხშირი ცვლილება დაკავშირებულია სწორი პასუხების მუდმივ ძიებასთან.

სტაბილიზაციის ფუნქცია (The stabilization function)

ეკონომიკის სტაბილიზაცია (მაგ., სრული დასაქმება, ინფლაციის კონტროლი და თანაბარი საგადამხდელო ბალანსი) არის ერთ-ერთი მიზანი, რომლის მიღწევასაც მთავრობები ცდილობენ ფისკალური და მონეტარული პოლიტიკის მანიპულაციის გზით. ფისკალური პოლიტიკა ეხება გადასახადებს (taxes) და ხარჯებს/გასავლებს (expenditures), მონეტარული პოლიტიკა - ფინანსურ ბაზრებსა და კრედიტის, ფულისა და სხვა ფინანსური აქტივების (financial assets) მიწოდებას.

სადიტრიბუციო ფუნქცია (The distributive function)

პრაქტიკულად ყველაფერი, რასაც მთავრობა აკეთებს, გარკვეულ გავლენას ახდენს შემოსავლებისა ან სიმდიდრის განაწილებაზე საზოგადოების სხვადასხვა დონეზე. ჯანდაცვის დაწესებულებების გაუმჯობესებას სარგებელი მოაქვს ავადმყოფებისთვის, მოხუცებისთვის და მათთვის, ვინც აპირებს შვილების ყოლას. თამბაქოსა და ლუდზე გადასახადების ზრდა არაპროპორციულ გავლენას ახდენს ღარიბებზე, ხოლო კაპიტალის გადასახადის (capital taxes) ზრდა ანალოგიურად მოქმედებს მდიდრებზე. მარეგულირებელ (ნორმატიული) და საკანონმდებლო საქმიანობასაც კი არაპროპორციულად მოაქვს სარგებელი ჯგუფებს შორის. სახელმწიფო/სამთავრობო ბიუჯეტის გადანაწილების შედეგები შეიძლება აისახოს სხვადასხვა გზით; ზოგჯერ ისინი ატარებს აშკარა ხასიათს და ზოგჯერ ციტირებულია დებატებში, რომელიც მოჰყვება ბიუჯეტის წარდგენას. თუმცა, ჩვეულებრივ, ეს შედეგები დაფარულია, გაუთვალისწინებელი და არასრულყოფილად გასაგები.**[3]**

ეკონომიკური პოლიტიკის ობიექტის ამ სამუშაო ჰიპოთეტური დესკრიფციიდან/აღწერილობიდან უკვე შეიძლება გამომდინარეობდეს არსებითი ამოცანები, რომლებსაც უნდო ეხებოდეს ეკონომიკური პოლიტიკის თეორია:

ეკონომიკური პოლიტიკის თეორია ეხება ყველა იმ აქტივობის მთლიანობას, რომელიც მიმართულია ეკონომიკურ პროცესებზე ზემოქმედებისკენ (ზომების არ მიღება ასევე შეიძლება წარმოადგენდეს ეკონომიკურ პოლიტიკას, თუ უმოქმედობას შეგნებულად აქვს ადგილი). ეს მოითხოვს საშუალებებისა (ინსტრუმენტების) და მოტივების მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების ცოდნას.

ეკონომიკური პოლიტიკა მიმართულია დასახული მიზნების მიღწევისკენ. ეკონომიკური პოლიტიკის თეორიამ უნდა გაითვალისწინოს ეს მიზნები და განმარტოს რა საშუალებებია მიზანშეწონილი ამ მიზნების მისაღწევად.

ეკონომიკური პოლიტიკამ შეიძლება გავლენა იქონიოს მთელ ეკონომიკაზე, სექტორზე (მაგ. სოფლის მეურნეობის პოლიტიკა, ენერგეტიკული პოლიტიკა, სატრანსპორტო პოლიტიკა) ან რეგიონზე (მაგ., ეკონომიკური განვითარების ხელშეწყობა გფრ-ის ახალ ფედერალურ მიწებზე "Aufbau Ost". „აღმოსავლეთის მშენებლობა/რეკონსტრუქცია" ანუ "Aufbau Ost" არის საერთო/კრებითი სახელწოდება აღმოსავლეთ გერმანიაში 1990 წლიდან მოყოლებული ეკონომიკური პოლიტიკის ყველა იმ ღონისძიებაზე, რომელიც მიზნად ისახავს ახალი ფედერალური მიწების ადაპტაციას/შესაბამისობაში მოყვანას გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის დასავლეთი მხარის/დასავლეთის ეკონომიკური ცხოვრების პირობებთან.)**[4]**

გლობალიზაციის პროცესის უაღრესად აჩქარებული ტემპებით მიმდინარეობისას, ახალი

მსოფლიო კონსტელაციის პირობებში სულ უფრო მნიშვნელოვანი ხდება ეკონომიკური პოლიტიკის საერთაშორისო ასპექტები.

დასკვნა

ეკონომიკური პოლიტიკის ქმედება, როგორც პრაქტიკული ეკონომიკური პოლიტიკა, შეიძლება აიხსნას და გაგებულ იქნას მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მხედველობაში მიიღება კომპლექსური მიზეზობრივი კავშირი ზოგადი პოლიტიკის სხვა სფეროებთან. ეკონომიკური პოლიტიკა მხოლოდ მაშინ არის წარმატებული, თუ ის ეფუძნება ეკონომიკური პოლიტიკის თეორიის დასკვნებს.

თეორიულ ანალიზსა და პრაქტიკულ განხორციელებას შორის ურთიერთობა სულაც არ არის დაძაბულობისგან თავისუფალი. ეკონომიკური პოლიტიკის თეორიიდან მიღებული დასკვნები სულაც არ იწვევს შესაბამის ზომებს მონეტარული, ფინანსური, ეკონომიკური/კონიუნქტურული ან ეკოლოგიური/გარემოსდაცვითი პოლიტიკის სფეროებში. ნაწილობრივ შეიძლება არსებობდეს მნიშვნელოვანი შეუსაბამობები (დერივაციები/გადახრები) ეკონომიკური პოლიტიკის პრობლემების გადაჭრის სამეცნიერო რეკომენდაციებსა და რეალურად მიღებულ ზომებს შორის. ეს შესაძლოა შეპირობებული იყოს რიგი მიზეზებით. რადგან, როგორც ზოგადი პოლიტიკის ნაწილი, პრაქტიკული ეკონომიკური პოლიტიკა ექვემდებარება მრავალფეროვან გავლენას და შეზღუდვას, რაც ხშირად არასაკმარისად არის გათვალისწინებული ეკონომიკური პოლიტიკის რეკომენდაციებში.